

**BO'LAJAK O'QITUVCHILARNING MEDIASAVODXONLIK
KOMPETENSIYASINI SHAKLLANTIRISH STRATEGIYALARI**

Rahmatov Dilshod Nabijonovich

Chirchiq davlat pedagogika universiteti o'qituvchisi

Annotatsiya: *Ushbu maqolada bo'lajak o'qituvchilarning mediasavodxonlik kompetensiyasini shakllantirishning pedagogik strategiyalari tahlil etiladi. Maqolada mediasavodxonlikning ta'lim jarayonidagi o'rni, o'qituvchilarning mediakompetentligini rivojlantirishning metodik asoslari, shuningdek, o'qituvchilarning mediasavodxonlik kompetensiyasini shakllantirishda qo'llaniladigan innovatsion texnologiyalar va usullar muhokama qilinadi. Tadqiqot natijalari asosida amaliy tavsiyalar ishlab chiqilgan.*

Kalit so'zlar: *Mediasavodxonlik, mediakompetentlik, o'qituvchilar, pedagogik strategiyalar, innovatsion texnologiyalar, ta'lim jarayoni, kompetensiya, media ta'lim, raqamli kompetensiya, tanqidiy fikrlash.*

Аннотация: *В данной статье анализируются педагогические стратегии формирования медиаграмотности будущих учителей. В статье рассматривается роль медиаграмотности в образовательном процессе, методические основы развития медиаграмотности учителей, а также инновационные технологии и методы, используемые при формировании медиаграмотности учителей. По результатам исследования разработаны практические рекомендации.*

Ключевые слова: *Медиаграмотность, медиакomпетентность, учителя, педагогические стратегии, инновационные технологии, образовательный процесс, компетентность, медиаобразование, цифровая компетентность, критическое мышление.*

Abstract: *This article analyzes pedagogical strategies for the formation of media literacy competence of future teachers. The article discusses the role of media literacy in the educational process, the methodological foundations of the development of teachers' media competence, as well as innovative technologies and methods used in the formation of teachers' media literacy competence. Based on the results of the study, practical recommendations have been developed.*

Keywords: *Media literacy, media competence, teachers, pedagogical strategies, innovative technologies, educational process, competence, media education, digital competence, critical thinking.*

Zamonaviy globallashuv va raqamli transformatsiya jarayonida axborot oqimining hajmi beqiyos oshib bormoqda. Ijtimoiy tarmoqlar, internet-resurslar, raqamli platformalar orqali tarqalayotgan turli xil axborotlar jamiyat hayotining barcha sohalariga bevosita ta'sir ko'rsatmoqda. Ayniqsa, yoshlar va o'quvchilar orasida bu axborot oqimi nafaqat tarbiya, balki dunyoqarash, madaniyat, fuqarolik pozitsiyasini shakllantirishda ham hal qiluvchi rol o'ynaydi. Shu bois, pedagogik faoliyat bilan shug'ullanuvchi shaxslar, xususan, bo'lajak o'qituvchilar uchun mediasavodxonlik kompetensiyasi bugungi kun ta'limining ajralmas qismiga aylanmoqda.

Mediasavodxonlik keng ma'noda insonning axborotlarni tanqidiy tahlil qilish, ularni baholash, tahlil qilish va ijtimoiy mas'uliyat bilan foydalanish qobiliyatini bildiradi. UNESCO tomonidan berilgan ta'rifga ko'ra, mediasavodxonlik "shaxsning axborot, media va raqamli texnologiyalarga ongli, tanqidiy yondashuvi orqali ularning samarali, xavfsiz va mas'uliyatli foydalanish ko'nikmalarini shakllantirishdir"[1].

Shu nuqtai nazardan qaraganda, pedagogik oliy ta'lim muassasalarida tahsil olayotgan talabalarni — bo'lajak o'qituvchilarni — mediasavodli qilib tayyorlash nafaqat ularning shaxsiy kasbiy muvaffaqiyatlari, balki kelajak avlodni axborot xavfsizligi, tanqidiy fikrlash va ijtimoiy barqarorlikka o'rgatishdagi strategik vazifadir.

So'nggi yillarda O'zbekistonda bu boradagi izchil islohotlar va xalqaro tajribalarga asoslangan yondashuvlar joriy etilmoqda. Jumladan, O'zbekiston Respublikasi Prezidentining 2022-yil 28-yanvardagi PQ-81-son qarorida "Raqamli ta'lim" kontsepsiyasi doirasida o'qituvchilarning raqamli savodxonligi va mediakompetentligini oshirish masalalariga alohida urg'u berilgan[2].

Biroq amaliyotda bu kompetensiyalarni shakllantirishda metodik muammolar, o'quv dasturlarining yetarlicha moslashmaganligi, zamonaviy texnologiyalarning o'z vaqtida joriy etilmasligi kabi to'siqlar mavjud. Ayni shu jihatlar mazkur maqolaning dolzarbligini belgilaydi.

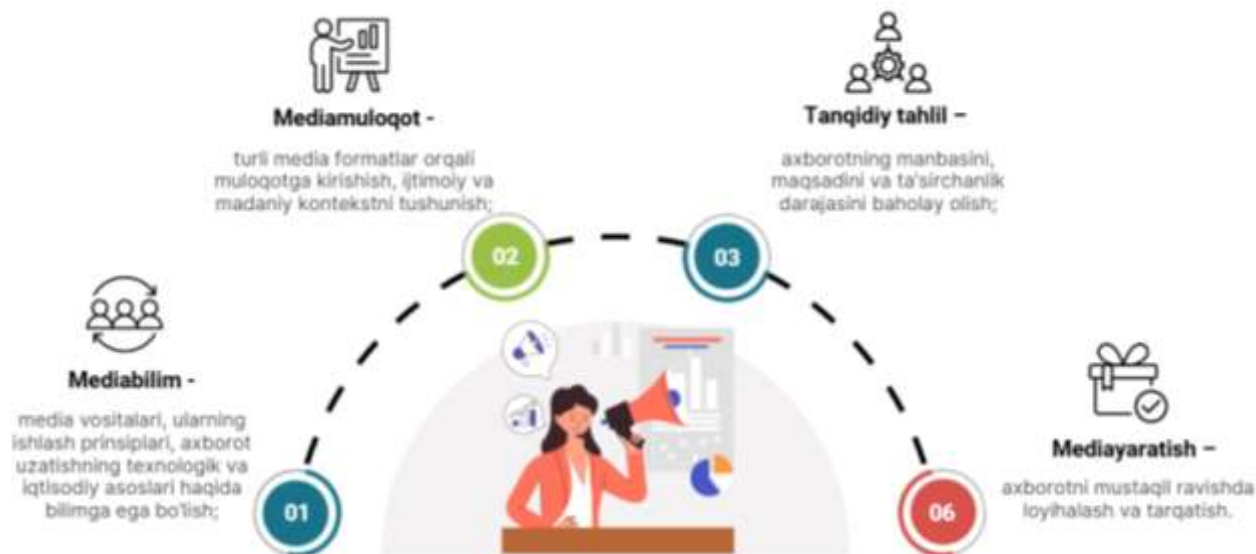
Mediasavodxonlik va uning ta'lim jarayonidagi o'rni

Axborot asrida yashayotgan bugungi jamiyat uchun mediasavodxonlik shunchaki axborotdan foydalanish emas, balki uni anglash, tahlil qilish, baholash va mazmunli axborotga aylantirish salohiyatidir. Bu ko'nikma ayniqsa ta'lim sohasi uchun nihoyatda muhim, chunki bugungi o'quvchilar – informatsion jamiyat vakillari, ertangi axborot maydonining faol ishtirokchilaridir.

1. Mediasavodxonlik tushunchasi va uning tarkibiy qismlari

Mediasavodxonlik (ing. media literacy) – bu insonning ommaviy axborot vositalarining (televizion, matbuot, internet, ijtimoiy tarmoqlar) mazmunini anglash,

tahlil qilish, tanqidiy yondashish, hamda axborotni yaratish va uzatish qobiliyatidir [1]. Bu kompetensiya quyidagi asosiy tarkibiy qismlardan iborat:

UNESCO tomonidan 2021-yilda ishlab chiqilgan “Media and Information Literacy Curriculum for Teachers” nomli xalqaro konsepsiyada aytilishicha, mediasavodxonlik o'quvchilarning axborotga nisbatan ijtimoiy mas'uliyat bilan yondashish, soxta yangiliklarni tanib olish va manipulyativ kontentga qarshi immunitetini oshirishga xizmat qiladi [3].

2. Mediasavodxonlikning o'qituvchi kasbiy tayyorgarligidagi o'rni

O'qituvchi – bu nafaqat bilim beruvchi, balki o'quvchi shaxsini axborotga nisbatan sog'lom, tanqidiy yondashishga o'rgatuvchi ijtimoiy agentdir. Shu bois, bo'lajak o'qituvchilarda mediasavodxonlik kompetensiyasini shakllantirish: uchun muhim shart bo'lib qoladi [4].

Ayrim tadqiqotlar shuni ko'rsatadiki, o'qituvchilar axborot vositalaridan foydalanishda ko'pincha texnik bilimga ega bo'lishsa-da, axborotning tahlili, ishonchliligini aniqlash va mediayaratish qobiliyatlari sust rivojlangan bo'ladi. Masalan, Maxamadjonova (2023) tomonidan olib borilgan tadqiqotda 120 nafar pedagogika yo'nalishidagi talabalarning 57 foizi media kontentni tanqidiy tahlil qilishda qiynalishi, 68 foizi esa manba ishonchliligini baholay olmasligi aniqlangan [5].

3. Mediasavodxonlikning ta'lim sifatiga ta'siri

Mediasavodxonlik nafaqat axborot bilan ishlash, balki ta'lim mazmunini boyitish, motivatsiyani oshirish va shaxslararo muloqotni rivojlantirish nuqtayi nazaridan ham ta'lim sifatiga ijobiy ta'sir ko'rsatadi. Mediasavod talaba:

O'zining fikrini asoslay oladi;

Turli nuqtai nazarlarni farqlaydi va muvozanatli qaror qabul qiladi;

Internetdagi ijtimoiy-siyosiy axborotlarni tanqidiy qabul qiladi;

Axborot texnologiyalarini dars jarayonida ijodiy qo'llay oladi [6].

Pedagogik ta'limda mediasavodxonlik, ayniqsa, zamonaviy raqamli metodikalarning joriy etilishi fonida yanada muhim ahamiyat kasb etmoqda. Shu sababli bu kompetensiyani mustaqil modul sifatida o'qitish dolzarb sanaladi.

Foydalanilgan adabiyotlar

1. Maxamadjonova, M. M. (2024). Oliy ta'lim talabalarida mediasavodxonlikni shakllantirishning pedagogik ahamiyati. *FarDU ilmiy xabarlari jurnali*, 30(3), 26. Retrieved from <https://journal.fdu.uz/index.php/sjfsu/article/view/4299>
2. Shermuhammadov, B., & Raxmatov, O. (2024). Mediasavodxonlik vositasida bo'lak texnologik ta'lim o'qituvchilarining informatsion madaniyatini rivojlantirish mazmuni. *FarDU ilmiy xabarlari jurnali*, 30(1), 1. Retrieved from <https://journal.fdu.uz/index.php/sjfsu/article/view/3467>
3. UNESCO (2021). Media and Information Literacy: Curriculum for Teachers. Retrieved from <https://unesdoc.unesco.org/ark:/48223/pf0000377069>
4. Hobbs, R. (2010). Digital and Media Literacy: A Plan of Action. Aspen Institute.
5. Maxamadjonova, M.M. (2023). Oliy ta'lim talabalarida mediasavodxonlikni shakllantirishning pedagogik ahamiyati. *FarDU ilmiy xabarlari jurnali*, 30(3), 26–32.
6. Saitova, M.U. (2023). Bo'lajak o'qituvchilarda ijodkorlik kompetensiyalarini shakllantirish usullari. *Innovatsion ta'lim jurnali*, 1(9), 126–128.